

POSTANOWIENIE

Dnia 8 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Żywicka

w sprawie z odwołania M.W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie

z udziałem P. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.

i P.1 Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.

o podleganie obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w dniu 8 kwietnia 2026 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 29 października 2024 r., sygn. akt III AUa 606/23,

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2) zasądza od M.W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Warszawie kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) wraz z ustawowymi odsetkami za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanej postanowienia do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 29 października 2024 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi oddalił apelację M.W. od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku z 14 grudnia 2022 r., który oddalił odwołania od dwóch decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z 12 lipca 2021 r., stwierdzających, że nie podlega ona, jako pracownik u płatnika

składek P. Sp. z o.o. obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od dnia 1 lutego 2021 r. oraz stwierdzającej, że nie podlega ona, jako pracownik u płatnika składek P.1 Sp. z o.o. obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od dnia 1 lutego 2021 r.

Spór w sprawie, określony treścią zaskarżonych decyzji organu rentowego, zogniskował się wokół wyjaśnienia, czy M.W. od 1 lutego 2021 r. podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, jako pracownik zatrudniony u płatnika składek P. Sp. z o.o. i P.1 Sp. z o.o. Sąd pierwszej instancji uznał, że przeprowadzone postępowanie dowodowe potwierdziło przypuszczenia organu rentowego co do nieważności (pozorności) umów o pracę z 1 lutego 2021 r. W sprawie nie wykazano, aby doszło do skutecznego zawarcia umowy o pracę, która była realizowana zgodnie z jej treścią, a więc następnie nie powstał tytuł pracowniczego ubezpieczenia społecznego.

Sąd Apelacyjny powtórzył za sądem pierwszej instancji, że o pozorności umów o pracę świadczyło całe spektrum okoliczności. M.W. zawarła umowy o pracę na stanowiskach księgowej za wynagrodzeniem 3.000 zł miesięcznie w spółce P. oraz 2.000 zł miesięcznie w spółce P.1. Są to podmioty, dla których już wcześniej świadczyła usługi księgowe. Odwołująca się swoje czynności nie wykonywała w warunkach podporządkowania pracowniczego, albowiem sama decydowała o tym, kiedy i gdzie wykona powierzone jej czynności, a płatnicy nie wymagali od niej stałego przebywania w miejscu pracy. Czas pracy był determinowany ilością obowiązków i to odwołująca sama ustalała czas wykonania powierzonych jej czynności. Żadnemu z płatników nie zależało na stałej obecności pracownika w biurze. Ponadto odwołująca mogła się zastępować pracownikami swojego biura rachunkowego, z czego korzystała podczas swojej długotrwałej nieobecności. To pracownice jej biura rachunkowego wykonywały płatnikom niezbędne czynności księgowe i to nie w ramach stosunku pracy z płatnikami, ale wiążącego stosunku gospodarczego pomiędzy tymi podmiotami (płatnikami i biurem rachunkowym).

W ocenie Sądu drugiej instancji uznać należało, że odwołująca się w ogóle nie świadczyła jakiegokolwiek stałej pracy na rzecz pracodawców, w łącznie pełnym

wymiarze czasu pracy w ramach podporządkowania pracowniczego, a jedynie wykonywała czynności w ramach prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej. W świetle powyższego żadną miarą nie można przyjąć, że stosunek łączący strony kwestionowanych umów należy zakwalifikować jako stosunek pracy w rozumieniu art. 22 k.p., albowiem występują w nim obce elementy, jak choćby brak podporządkowania co do czasu świadczenia pracy czy regularności świadczenia pracy, brak rozliczenia czasu pracy etc. Sąd Apelacyjny nie miał żadnych wątpliwości, że umowy o pracę zostały podpisane tylko po to, aby odwołująca mogła legitymować się pracowniczym tytułem ubezpieczenia. W tym właśnie celu wykreowano stosunek pracy, preparując dokumentację pracowniczą i opłacając składki.

Od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego odwołująca się wniosła skargę kasacyjną, w której, na podstawie art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c., zarzucono rażące naruszenie przepisów prawa materialnego, polegające na błędnej wykładni oraz niewłaściwym zastosowaniu przez sądy przepisów prawa materialnego bez jego wszechstronnego rozważenia, a mianowicie:

1. art. 22 § 1 k.p. w zakresie w jakim sądy zarówno pierwszej jak i drugiej instancji przyjęły niemalże bezkrytycznie, iż stron nie łączył stosunek pracy na podstawie zawartych 1 lutego 2021 r. umów o pracę;
2. art. 6 ust. 1 pkt 4 u.s.u.s w zw. z art. 68 ust. 1 pkt 1 ppkt a u.s.u.s. poprzez przyjęcie przez sądy pierwszej i drugiej instancji, iż M.W. nie podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia u płatnika składek P. Sp. z o.o. z siedzibą w W. i P.1 Sp. z o.o. z siedzibą w W..

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że w niniejszej sprawie „konieczne jest ponowne rozważenie kwestii stanowiącej istotne zagadnienie prawne, tj. 1) czy strony łączył stosunek pracy w rozumieniu art. 22 § 1 k.p., w szczególności zaś w zakresie przesłanek podporządkowania pracownika kierownictwu i osobistego świadczenia pracy, a nadto korzystanie z pomocy osób trzecich w czasie niezdolności do pracy skarżącej - jak wskazano wyżej - i w konsekwencji podleganie przez skarżącą obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym w myśl art. 6 ust. 1 pkt 4 u.s.u.s.”?

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie od skarżącej na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli (1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. Jeżeli skarżący jako przesłankę uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazuje występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, to powinien zagadnienie to przedstawić przez jego sformułowanie z przytoczeniem przepisów prawa, na tle których ono powstało, przytoczyć argumenty prawne prowadzące do rozbieżnych ocen prawnych, a także wykazać, że jest to zagadnienie, którego rozwiązanie jest istotne nie tylko dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy, lecz także dla praktyki sądowej (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, Legalis nr 1508600; z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, Legalis nr 1482401; z dnia 24 maja 2016 r., I CSK 666/15). Innymi słowy istotne zagadnienie prawne powinno kotwiczyć się w regulacji prawnej, która powinna zostać przeanalizowana i opracowana, tak aby to wpierw sam skarżący mógł stwierdzić, że istotne zagadnienie prawne rzeczywiście występuje i dlatego powinien rozpoznać je Sąd Najwyższy. Skarżący ma zatem obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią juredyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania

problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez Sąd drugiej instancji. W celu spełnienia przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie wystarczy samo sformułowanie pytania do Sądu Najwyższego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 12/18, LEX nr 2499783). W rozpoznawanej sprawie skarżący ograniczył swój wywód wyłącznie do sformułowania zagadnienia i nie uczynił zadość wymaganiom przedstawionym powyżej, co stanowi wystarczający powód do odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy kilkakrotnie potwierdzał, że w świetle zawartej w art. 22 § 1 k.p. definicji stosunku pracy, pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz i pod kierownictwem pracodawcy oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę. Stosownie do utrwalonego w tym zakresie orzecznictwa Sądu Najwyższego, konstytutywne cechy stosunku pracy odróżniające go od innych stosunków prawnych stanowią: dobrowolność, osobiste świadczenie pracy w sposób ciągły, podporządkowanie i wykonywanie pracy na rzecz pracodawcy ponoszącego ryzyko związane z zatrudnieniem i odpłatny charakter zatrudnienia (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 23 października 2006 r., I PK 113/06, Prawo Pracy 2007 nr 1, poz. 35; z dnia 9 stycznia 2001 r., I PKN 872/00, LEX nr 537007; z dnia 11 września 1997 r., II UKN 232/97, OSNAPIUS 1998 nr 13, poz. 407; z dnia 28 października 1998 r., I PKN 416/98 OSNAPIUS 1999 nr 24, poz. 775).

Art. 22 § 1 k.p. nie zawiera zamkniętego katalogu cech stosunku pracy, choć wyżej wymienione cechy (elementy) umowy o pracę są na tyle istotne, że mają decydujące znaczenie dla określenia jej rodzaju. W szczególności, nie jest możliwe uznanie umowy za umowę o pracę, jeżeli wykonawca czynności lub usługi ("pracownik") nie jest obowiązany do wykonywania poleceń zlecniodawcy ("pracodawcy"), czyli gdy brak jest elementu podporządkowania (tak Sąd Najwyższy w wyrokach: z dnia 25 listopada 2005 r., I UK 68/05, Wokanda 2006 nr 4, poz. 26; z dnia 11 kwietnia 1997 r., I PKN 89/97, OSNAPIUS 1998 nr 2, poz. 35; z dnia 4 grudnia 1997 r., I PKN 394/97, OSNAPIUS 1998 nr 20, poz. 595; z dnia 7 września 1999 r., I PKN 277/99, OSNAPIUS 2001 nr 1, poz. 18). Zasada

podporządkowania pracownika polega zwłaszcza na obowiązku stosowania się do poleceń przełożonego, które pozostają w związku z wykonywaną pracą, tj. jej organizacją i przebiegiem. Podporządkowanie pracownika może zaś polegać na określeniu przez pracodawcę czasu pracy i wyznaczeniu zadań, natomiast co do sposobu ich realizacji pracownik ma pewien zakres swobody.

Z treści spornych decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wynika, że organ rentowy przyjął, iż zainteresowana nie wykonywała pracy na podstawie podpisanych umów, choć świadczyła usługi dla tych samych podmiotów w ramach prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej – i z pomocą współpracowników. Te ustalenia nie zostały podważone w trakcie postępowania przed sądami powszechnymi, a Sąd Najwyższy jest nimi związany stosownie do art. 398¹³ § 2 k.p.c. Z kolei w myśl zaś art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 121 z późn. zm.) obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym (odpowiednio chorobowym i zdrowotnym) podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są pracownikami.

W ostatecznym rozrachunku konieczne jest nawiązanie do wskazanego w skardze zagadnienia prawnego i podkreślenie, że skarżąca nie wykazała nowych, istotnych okoliczności przemawiających za przyjęciem, że powołane przepisy stanowią podstawę do rewizji poglądów Sądu Najwyższego w zakresie przesłanek ustalenia łączącego strony stosunku pracy (w rozumieniu art. 22 § 1 k.p.) i wynikających z tego konsekwencji w zakresie podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym (w myśl art. 6 ust. 1 pkt 4 u.s.u.s.).

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

M.G.

[SOP]

